

НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ

ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ

ПРЕТПЛАТА:

За целу 1935. са додатком д. 280'—
без додатка д. 200'—
Број са додатком — — — д. 6'50
без додатка д. 5'—
Годишња претплата за иностранство
шв. фр. 40'— или д. 440'—

НЕДЕЉНИ ЧАСОПИС

Уредништво и Администрација
БЕОГРАД, САЊЕ ЖИВАНОВИЋА 23.
Поједини бројеви „Народног Благостања“ од
1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934 г., као и редовни
из текуће г. могу се добити код издавачког и
књижарског предузећа Геца Кона А. Д.
Београд, Кнез Михајлова ул. 12.

Новица за претплату и огласе по-
лаже се на чековни рачун код
Пошт. штедионице, Београд, бр.
50.924, или пошт. упутницом.

Уредништво прима написе који
нигде нису објављени

БРОЈ 31.

БЕОГРАД 27. ЈУЛИ 1935. ГОД.

ГОДИНА VII

Уредник д-р Велимир Бајић
Сање Живановића 23.

Поштански факс бр. 566.
Телефон међуградски 23-380

Бласник (за „Н. Благостање“ а. д.)
Апа Павловић, адв. Темишварска 19.

Садржај:

д-р С. М. Бабић, ВЕЛИКА ДЕФЛАЦИЈА БУЏЕТА И ЦЕНА У ФРАНЦУСКОЈ

DOGAĐAJI I PROBLEMI

Monopolski prihodi u maju i u periodu depresije. — „Зелени картел“. — Ruzveltov poklon vlasnicima rudnika srebra. — Промене у производњи и трговини гвожђа. — Rat i limunovi! — Акутна криза талијанске лире. — Opadanje produktiviteta kao posledica nedovoljnog lečenja radnika. — † Игњат Бајлони.

OBAVEŠTAJNA SLUŽBA

KONJUNKTURA

Stanje Narodne banke na dan 22 jula t. g.
Beogradska berza
Zagrebačka berza
Робно тржиште

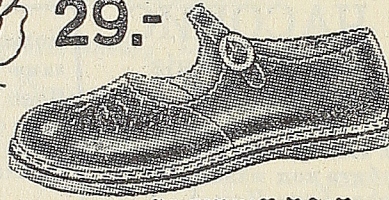
Додатак:

ANALIZA BILANSA

„Sartid“, srpsko akcionarsko rudarsko-topioničarsko industrijsko društvo, Beograd
Југословенски лојд а. д., Загреб
Велико-бечкеречка фабрика шећера а. д., Петровград

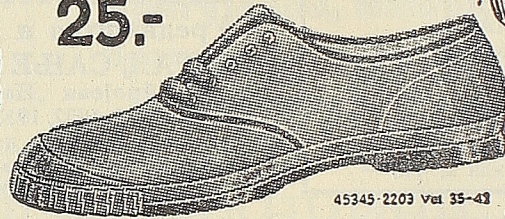
*Za ljetne
dane*

29.-

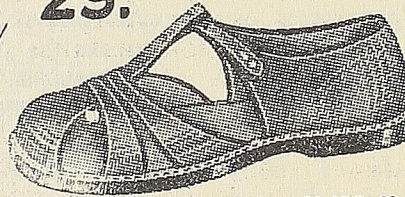
2941-42000 Vel. 27-30 Dna 89.
Vel. 30-33 Dna 45.-

25.-

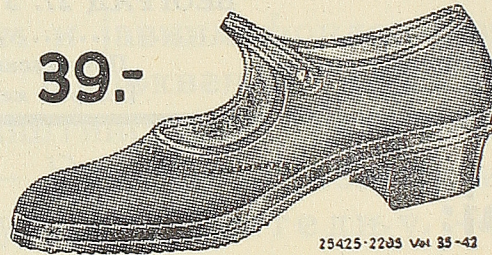
45345-2203 Vel. 35-43

29.-

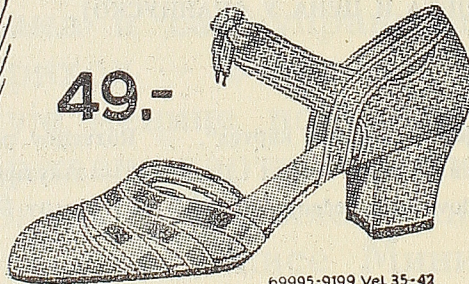
40692-61 Vel. 30-33 Dna 35.-

39.-

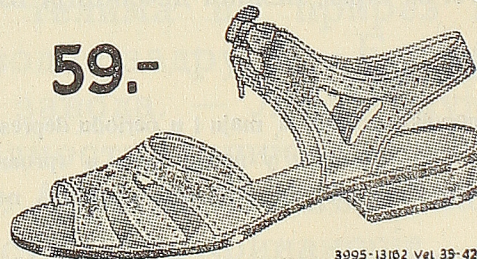
25425-2203 Vel. 35-43

49.-

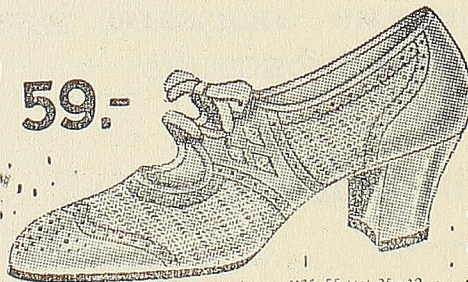
69995-9199 Vel. 35-42

59.-

3995-13162 Vel. 35-42

59.-

1135-55 Vel. 35-42

79.-

6925-13110 Vel. 35-42

Boto

д-р С. М. Бабић

ВЕЛИКА ДЕФЛАЦИЈА БУЏЕТА И ЦЕНА У ФРАНЦУСКОЈ

I. ВАНРЕДНА ОВЛАШЋЕЊА

Почетком јуна о. г. образована је влада г. Лавала. Парламенат се изјаснио против девалвације и инфлације и 8 јуна о. г. изгласао је влади ванредна овлашћења за предузимање мера потребних за одбрану франка. Већи део јавности био је такође против девалвације, из више разлога. Пре свега, Француска је земља штедиша. Затим није сигурно да би девалвација учинила непотребним напоре за уравнотежење буџета, као што показују примери Енглеске и Белгије. Девалвација франка појачала би монетарну нестабилност у свету. И најзад сматрало се да ни жртве изазване девалвацијом не би биле подједнаке за све друштвене редове у Француској. Због тога је г. Лавал одлучио да без одлагања и што потпуније доведе буџет у равнотежу и да предузме и друге мере у циљу сузбијања привредне депресије.

На седници владе од 16 јула о. г. донето је 20 декрета о финансијским и даљих 9 декрета о економским и социјалним мерама. Извршен је један напор достојан признања. Француска и страна штампа су добро примиле вест о овим мерама, иако изгледа да се нови зајмови неће моћи да избегну. Иначе све предузете мере претстављају за француске прилике неубичајено дубоко задирање у слободну приватну привреду. Сам министар финансија г. Рење је признао да држава интервенише у привреди на „револуционаран“ начин.

II. ЛИНЕАРНО СМАЊЕЊЕ РАСХОДА ЗА 10%.

Најважнију меру претставља смањење свих расхода за 10%. Држава уштеђује 3310 милиона, и то 1275 милиона код персоналних издатака, 1240 милиона код унутрашњег дуга, 115 код спољног и 680 милиона код летећег дуга. Како се аналогно смањују и издаци самоуправа и јавних установа и предузећа, очекују се даље уштеде од 1066 милиона код железница, 195 милиона код Амортизационе касе и 1385 милиона код самоуправа. То чини свега 5956 милиона франака.

Ово се смањење не односи само на личне издатке, на субвенције и један део пензија, већ и на камате државног дуга. Изузимају се једино издаци за помоћ незапосленима, тешким инвалидима, старачке пензије, бонови Народне одбране и летећи дугови самоуправа. Чиновницима са платом до 8.000 франака годишње одузимаће се само 3%, а онима са платом од 8—10 хиљада 5%. Извесне повластице уживаће и имаоци рента са укупним дохотком испод 10 хиљада франака.

Смањење чиновничких плата правда се тиме, што су од 1930, када су плате уређене по иницијативи г. Поенкареа на бази коефицијента депресијације, до данас смањени и трошкови живота за 17% у Паризу и за 25% у унутрашњости. Ако се узме у обзир садашње смањење плата и оно од 5—10% из априла 1934 год., излази да је по-

ложај чиновника углавном раван оном од 1930 год. Реалне плате нижих чиновника чак су нешто и веће. Влада тврди да би чиновници девалвацијом још више изгубили, јер им плате не би могле расти истом брзином којом би ишло опадање вредности франка.

За имаоце рента смањење камате за 10% претставља жртву сличну оној коју би имали да се извела конверзија или девалвација франка. Ни девалвација не би, наиме, изнела више од 20 до 25%. Жртву ималаца ових хартија треба тим више ценити, што је добар део рента већ 1928 девалвиран на $\frac{1}{3}$, а 1929 конвертовано је 86 милијарда у $4\frac{1}{2}\%$.

III. ДАЉЕ БУЏЕТСКЕ УШТЕДЕ

Да би се изазвао мањи отпор против поманутог смањења од 10%, влада је истовремено одлучила да се сузбијају злоупотребе и дупле зараде, да се уклоне сви претерани издаци и да се спроведе рационализација управе где је год могуће. Тако је укинута станарина женама, чији су мужеви такође чиновници, а обоје раде у истом месту; укидају се двоструке пензије, као и prima пензије и плате за активну службу. Рок за напредовање у служби продужен је за годину дана, а смањени су специјални додаци особљу у Елзасу и Лорену. На тај начин је остварена нова уштеда од 300 милиона на пензијама и 172 милиона смањењем разних буџетских дотација. Истовремено се смањује обим факултативне амортизације дугова преко Caisse d' Amortissement за 500 милиона франака, а смањује се за 420 милиона и државни допринос социјалном осигурању. Све ове уштеде износе 1392 милиона.

Предвиђена је и једна социјално-политичка мера, која је скопчана са извесним повећањем расхода. Повећавају се породични додаци чиновника са троје или више деце. Ово је учињено за то да би се породицама које су богате децом бар делимично надокнадио губитак претрпљен услед смањења плата за 10%.

IV. ПОВЕЋАЊЕ ПОРЕЗА И ЗАВОЂЕЊЕ НОВИХ

Како уштеде остварене путем дефлације расхода нису биле довољне за довођење буџета у равнотежу, а влада није желела да пребаци сав терет на повериоце државе, она је затражила жртве и од других грађана. Да би се изравнали имаоци рента са имаоцима приватних хартија од вредности, које гласе на доносиоца, рентовни порез последњих хартија повећан је са 17% на 24%. (Порез на приватне хартије које гласе на име износи и даље 12%). Овај вишак пореза треба да донесе 500 милиона франака.

Заведен је допунски порез од 25% на дохотке од 80 до 100 хиљада и од 50% на оне изнад 100 хиљада франака. Од овог допунског пореза очекује се даљи приход од 300 милиона. Затим

се укидају разна ослобођења код непосредних пореза, повећава се учешће државе у добити јавних коцкарница, повећавају се извесне новчане казне и судске таксе, а заводи се и специјалан порез од 20% на чисти добитак предузећа која раде за земаљску одбрану. Ове мере треба да донесу даљих 1561 милиона франака. Ако се овоме дода поменутих 500 милиона од рентног пореза и 300 милиона од пореза на доходак, долази се до суме од 2361 милиона франака.

Поред тога очекује се повећање прихода од 1250 милиона код железница као последица декрета о координацији рада између железница и аутомобила. Као што је раније споменуто, железнице треба да остваре и уштеде од 1066 милиона у вези са смањењем издатака за 10%. Према томе укупна уштеда железница износи 2316 милиона. Како је њихов дефицит износио око 4 милијарде, требаће остатак од 1700 милиона потражити на други начин.

Смањење расхода за 10% треба да донесе 5956 милиона, остале буџетске уштеде 1392 милиона, повећање буџетских прихода 2361 милион и повећање прихода железница 1250 милиона. Према томе, целокупна уштеда остварена новим декретима треба да донесе 10959 милиона франака.

V СМАЊЕЊЕ ПРОИЗВОДНИХ ТРОШКОВА И ТРОШКОВА ЖИВОТА

Влада г. Лавала је сигурно увидела да би све предвиђене уштеде остале илузорне, ако би принудом остварено померање куповне снаге изазвало ново ограничење послова. Због тога је предвидела низ мера које имају за циљ стварање предуслова за поновно оживљење привредне делатности.

Једним декретом се наређује смањење свих кирија за 10%. Кућевласници у Паризу тиме губе око 200 милиона, а они у унутрашњости око 700 милиона франака. Додуше, једним делом то им се надокнађује, јер се морају смањити за 10% и камате на хипотекарне зајмове. Ово смањење камата односи се у првом реду на *Crédit Foncier*, најглавнију хипотекарну банку. Још се не зна да ли ће бити смањене и камате на хипотекарне обвезнице. Али постоји могућност отказа уговора, јер је једним декретом свима дужницима дато право да исплате и пре уговореног рока свој дуг. Они ће то учинити, природно, само онда ако нађу потребни зајам уз повољније услове. Иначе, обнављају се и настојања око смањења каматне стопе. И Француска банка је 18 јула опет спустила своју дисконтну стопу са 4 на $3\frac{1}{2}\%$. Као што је познато, када је франак дошао у опасност, ова је стопа била подигнута на 6%.

Смањене су и цене гаса и електрицитета. У вези с тим смањиће се и бруто приходи електричне индустрије за око 700 милиона франака. Појевтињење електричне струје и гаса доноси осталој привреди смањење трошкова производње, односно и смањење трошкова живота, уколико се ради о гасу и струји за приватне потребе. Слично дејство имаће и појевтињење угља, индустријског за 15 до 20%, а оног за домаћу потрошњу за 25 до 30 франака по тони. Да би се смањили тро-

шкови производње у пољопривреди, наређено је да се спусте за 5% и цене калијевог ђубрета. Истовремено мора се спустити и цена хлеба са 1,65 на 1,55 франака.

Настаје питање, како ће погођена предузећа надокнадити губитке настале принудним смањивањем цена. Могуће је да у појединим случајевима због појевтињења дође до веће потрошње, али није вероватно да ће се на тај начин моћи да компензира цели губитак. Због тога није искључено ни смањивање надница.

Предвиђена је најзад и једна трговинско-политичка мера. Министар финансија овлашћен је једним декретом да олакша мобилизацију клириншких потраживања и да побољша технику клиринга.

VI. ОСВРТ НА БУЏЕТСКЕ МЕРЕ

С обзиром на велике фискалне терете, које је морала да сноси и привреда и цело становништво, као и на буџетске дефиците, који су стално угрожавали стабилност франка, сасвим је јасно да је Француска морала да смањи своје фискалне расходе и да доведе своје финансије у ред. Ипак се поставља питање, да ли постоје изгледи да ће се у томе и успети.

Пре свега, ни уштеде од 11 милијарди, чак и ако се остваре, нису довољне да уклоне цео дефицит државе, самоуправа и железница, јер је он скоро још толики. Ове уштеде не покривају цео овогодишњи дефицит железница ни накнадне и ванредне војне кредите. Према томе и после декрета, неће се моћи избећи нови зајмови. Осим тога, оваква линеарна дефлација неће се моћи потпуно ни извести, ако се не изазове полет у привреди.

VII ЈЕДАН ПРЕТЕЧА НАЈНОВИЈЕ ФРАНЦУСКЕ ДЕФЛАЦИЈЕ

После Хуверова мораториума и код нас је у Југославији у октобру 1931 извршено смањење чиновничких плата за 4,5 до 7%, а истовремено су смањени и сви остали државни расходи. Како то није било довољно, већ у марту 1932 морало се приступити поновном смањењу чиновничких плата за 9—11%, као и смањењу скоро свих осталих издатака.

Још лепши пример могао би се наћи у Брининговој дефлационој политици, јер се на њу, како изгледа, г. Лавал и угледао. По обиму његове се мере заиста могу упоређивати једино са онима, које је у 1931 и 1932 предузимао г. Брининг у Немачкој. Брининг је редуцирао плате и пензије за 4 до 8%, ослободио је државу од обавезе да попуњава дефицит фонда за обезбеђење од незапослености, пребацивши оно што је давао Рајх на послодавце и раднике; повећао је порез на шећер, минерална уља, на доходак и т. д.; ради сузбијања незапослености завео је порез за сузбијање кризе (*Krisensteuer*), добровољни рад и јавне радове код железнице, а упутно је земље и општине да помажу незапослене.

У погледу државне интервенције у приватне односе Брининг је отишао и нешто даље од Ла-

вала: декретом од децембра 1931 оборене су наднице за 10%, а плате за 9%, како би се и једне и друге спустиле на ниво од јануара 1927. У ту сврху укинута су рокови радничких тарифних уговора. Истовремено су смањене железничке и поштанске тарифе, кирије и цене картелисане робе (за 10%); смањене су и све камате на хартије са осталим укамаћењем (са 8 на 6%, а код већих камата сразмерно). А препоручено је и обраћање свих осталих цена. Енергични напори Бринингове владе против буџетског дефицита остајали су увек узалудни због појачане кризе.

У вези с тим мора се поставити и питање, да ли су и Лавалове економске мере довољне за оживљење привреде. Од тога ће зависити, да ли је стварно скинуто с дневног реда питање буџетске равнотеже, а девалвација ће добити нове присталице међу онима који су садашњим мерама погођени, а нису добили одушке.

VIII ДА ЛИ ЈЕ ВЕЋ ОБЕЗБЕЂЕН ЕКОНОМСКИ ПОЛЕТ

Као што смо видели, економским мерама владе г. Лавала смањене су цене угља, гаса, електрицитета, калијевог ђубрета, хлеба; даље смањене су кирије и хипотекарне камате. Питање поверења је најважније, а оно не може да се декретира. Према томе треба још сачекати извесно време да се види реакција, јер много зависи од тога какав ће утицај имати декрети г. Лавала на структуру цена и на вољу да се обављају нови послови. Француска има још довољно резерви. О томе сведочи и 40 милијарда тезаурисаних новчаница. Према томе питање поверења је најважније. Иначе, пада у очи да досадашњим декретима ништа није предвиђено у погледу проширења кредита и смањења каматне стопе, а тако исто ни о сузбијању незапослености и јавним радовима.

Свакако, извесно смањење трошкова живота и трошкова производње је остварено, па је вероватно да ће се нешто појачати и могућност извоза односно смањити потреба увоза. Да ли ће то бити довољно за преброђавање стагнације, тешко је унапред казати. Досадашњи рад владе састојао се у стварању врло солидне базе, на којој се сада може даље градити. Заслуга није мала. Али треба ипак сачекати и будућу Лавалову економску политику. Она је исто тако важна као и финансијска, али ју је много теже правилно водити. За остварење буџетских уштеда довољно је имати храбрости, ауторитета и правичности. Међутим, када се ради о интервенцији у трговини и индустрији, ствар постаје много деликатнија и компликованија. Осим тога економски полет у једној земљи много зависи и од услова светске привреде.

IX. ЗАКЉУЧАК.

Као што показује најновији развитак, расположење маса у Француској никако не одговара величини напора, који је извршила влада г. Лавала.

Разне организације приређују протестне зборове. Радници осећају да ће се читава дефлација извршити на њихову штету, јер је сасвим вероватно да индустрија, чије су цене принудно смањене, не може да сноси губитке. Због тога ће она покушати да их пребаци даље. Пребацавање на произвођаче сировина је немогуће, јер оне долазе углавном из иностранства. Према томе главни део жртве мораће да сноси радништво.

Одушевљење попушта и на другој страни. Хартије од вредности почеле су скакати, али је пораст био сразмерно мален, а сада је, како изгледа, сасвим заустављен. После замашних мера, које је предузела влада г. Лавала, људи који не познају прилике у Француској очекивали су, да ће се без даљег вратити поверење, а с тиме у вези и економски полет.

Међутим, саме владине мере предвиђају поред смањења фискалних расхода, и извесно повећање пореза, иако се одавна тврдило да привреда не може да сноси нове фискалне терете. Осим тога, сматра се да влада није предузела и ефикасне мере за директно оживљавање послова.

Што је најважније, треба рачунати и са извесним отпором у скупштини. Када се она састане, морају се, наиме, њој поднети владине мере на одобрење. Додуше, парламентарци ће углавном бити задовољни, што је г. Лавал уместо њих свршио један непријатан посао. Али они ипак не мирују, јер је у питању задобијање маса, пошто су избори на прагу.

Постоји још једна опасност. Француска је подељена на два противничка блока — на левицу и десницу. И једна и друга је наоружана. Раније су располагале оружјем углавном само десничарске организације, али се приликом недавних манифестација од 14 јула показало, да је добро напредовала и организација код левичарских група. Радикал-социјалисти, који су се до сада држали у центру, пришли су левици. То је већ свршена ствар. 14 јула влада је успела, да у Паризу одвоји левицу од деснице кордонима. Зато су манифестације и протекле у миру. Није сигурно, да ће влада моћи и у будуће да раздваја обе наоружане групе. А тада би се могли десити много озбиљнији догађаји, него што су били крвави немири од 6 фебруара 1934 године.

Најзад, може се сматрати да је период дефлације у свету завршен, управо због тога што се код ње обично ради о томе да се пребаце на радништво жртве које захтева привредно оживљење. Пошто је дефлација постала чисто политичким питањем, отпор противу ње је у свету све већи. Швајцарска је углавном већ престала са дефлаторним мерама. Очекује се, да ће се прилике слично развијати и у Холандији. Прилике су данас друкчије, па се погођени већ унапред свим силама боре да до дефлације не дође. Због тога се може са сигурношћу тврдити да садашње мере владе г. Лавала претстављају последњу дефлацију већег обима у свету.

ДОГАЂАЈИ И ПРОБЛЕМИ

Монополски приходи у мају и у периоду депресије

Uprava državnih monopola objavila je podatke o prihodima u maju, koji pretstavlja prvi mesec u kome su važila sniženja cena na križani duvan, so, petroleum, duvan i cigar-papir. Ukupni prihod u maju mesecu bio je 165.9 mil. din. prema 155.4 u istom mesecu 1934, te pretstavlja povećanje od 10.5 mil. din. ili 6.7%. Po pojedinim granama prihod se ovako kretao (u mil. din.):

	1934.	1935.	+ ili —
Duvan	120.1	124.1	+ 4.0
So	19.4	20.0	+ 0.6
Petroleum	3.4	8.7	+ 5.2
Žižice	7.4	7.1	— 0.3
Cigarpapir	4.4	5.1	+ 0.6

Kao što vidimo, izuzev prihoda od žižica svi ostali pokazuju znatan porast, koji je u toliko karakterističniji što su se prihodi ranijih godina u ovim mesecima mnogo sporije povećavali. Verovatno da se ovaj porast ne može pripisati isključivo smanjenju cena izvesnih monopolskih artikala pošto je i prihod u aprilu pokazao povećanje. U aprilu mesecu monopolski prihodi dali su 152.1 mil. din. te prema ovima majski pokazuju povećanje za 9.0%. Najveći porast u maju zabeležio je prihod od petroleuma (preko 155%), potom od duvana (3.3%) i tako dalje.

U periodu april—maj monopolski prihodi dali su 318.0 mil. din. prema 297.39 u istom periodu prošle godine, što znači da su se povećali za nepunih 7%. Od pojedinih artikala prihod se ovako kretao (u mil. din.):

	1934.	1935.	+ ili —
Duvan	228.1	238.8	+ 10.7
So	35.7	43.5	+ 7.8
Petroleum	9.0	12.1	+ 3.0
Žižice	14.7	12.4	— 2.3
Cigarpapir	8.6	9.7	+ 1.0
Razni prihodi	1.0	1.3	+ 0.3

Najveće povećanje pokazuje prihod od petroleuma (34.4%), zatim od soli (21.8%), cigarpapira (12.8%) i duvana (4.7%), dok je onaj od žižica opao za 15.7%.

U ovoj godini monopolski prihodi imaju znatno jaču tendenciju porasta nego li u istom periodu prošle godine. U vezi s ovom konstatacijom od interesa je da bacimo opšti pogled na kretanje monopolskih prihoda u periodu krize i depresije 1929—34. Prihod od duvana dostigao je najvišu cifru 1930 (1.835.9 mil. din.) i od tada stalno opada. U prošloj godini sišao je na 1.326.7 mil. din. Najjače opadanje zabeleženo je u 1932 prema 1931, a u poslednjim dvema godinama stagnira. Prihod od soli, sa manjim varijacijama, održavao se sve do 1932, da bi u narednim dvema godinama, kao posledica krize stočarstva, naglo opao. U 1933 prema 1932 prihod je pao sa 311.6 na 227.2 mil. din., a u prošloj godini nešto se malo popravio i izneo 242.6 mil. din. Potrošnja žižica padala je sve do 1933, jer je prihod od ovih u periodu 1929—33 opao sa 133.2 na 73.7 mil. din. ili za 44.7%. Mnogo više od žižica opala je potrošnja cigar-papira. Dok je prihod od ovoga u 1929 bio 153.6 mil. din. u 1933 sišao je na 45.6 mil. din. što pretstavlja pad od 70.4%. Iz ovoga izlazi da je u periodu krize i depresije od svih monopolskih artikala najviše opala potrošnja cigar-papira. Ovo ima dva razloga. Prvi leži u preorijentaciji pušača na cigarete. Dok je u 1929 potrošnja križanog duvana bila 6.012.305 kg. u 1932 ova je pala na 2.401.761 kg., a u istom periodu povećala se potrošnja cigareta sa 3.996 hilj. kg. na 4.991. Drugi razlog nalazi se u krijumčarenju cigar-papira

iz inostranstva, a delimično i u surogiranju pravog cigar-papira običnom hartijom. Prihod od petroleuma opadao je sve do 1933. U periodu 1929—33 ovaj se smanjio sa 150.8 na 83.8 mil. din. ili za 44.5%. U prošloj godini međutim, prihod od petroleuma povećao se na 120.6 mil. din.

„Зелени картел”

У броју 26 од 23 јуна прошле године ми смо указали на оригиналну појаву у држању произвођача пшенице, који су успели да ограничавањем понуде одрже цену пшенице изнад светског паритета. Ми смо ту појаву назвали зеленим картелом. На тај начин они су успели да изведу оно што никаква државна интервенција није могла да постигне. Зелени картел, уз припомоћ преференцијала, одлично је функционисао и у целој прошлој кампањи. На прагу нове кампање, судећи по садашњем стању на тржишту, он се понова показује одлучујућим фактором у формирању цена. Упркос томе што је светска жетва испала одлично и што су изгледи за извоз и коришћење преференцијала врло рђави, о чему смо писали у чланку „Нови житни режим” (20 јули), произвођачи нису пожурили са робом на тржиште, те успевају да својим држањем одржавају цену на нивоу декретираних. За овакво своје држање они, овога пута, имају јаку подршку у стању усева кукуруза. Вишенедељна суша нанела је кукурузу велике штете; ако би ускоро и пале кише оне не би биле у стању да знатно измене ситуацију. Сигурно да је и то један од разлога слабој понуди пшенице.

Сељак се и овога пута показао бољим трговцем од многих других. Он се, пре свега, није завео никаквим прорицањима о извозном вишку. Супротно томе, он је свестан да је највећи део његових тржишних вишкова упућен на домаће тржиште на коме, ако буде господар понуде, може врло лако да господари и ситуацијом. Користећи се искуством из раније две кампање он своју политику ограничене понуде спроводи и овога пута. Да није тога сигурно је, да никаква интервенција Призада не би била у стању да одржи цене изнад светског паритета.

Већ неколико година дешава се да се у нову кампању улази са великом зебњом. У кампањи 1933/34, у пркос доброј жетви, сељак је својом политиком успео да за све време одржи цене изнад светског паритета. Прошле године његову акцију на одржавању цене помогли су рђава жетва у Средњој Европи и Румунији и преференцијал. Овога пута изгледа да ће томе највише допринети кукуруз. Није искључено да сељак својом пословном политиком успе и ове године. Ова његова политика и ако није резултат картела, као што смо констатовали, ипак претставља једну картелну меру.

Ми нисмо имали довољно речи да похвалимо овај колективни поступак нашег сељаштва. Овога пута није наш циљ да ту похвалу понова истичемо, већ да укажемо на једну чињеницу. На име, у колико су изгледи за кукуруз неповољнији у толико је важније да сељак одржи цену пшенице у којој треба да нађе компензацију за губитак на кукурузу.

Ruzveltov poklon vlasnicima rudnika srebra

U broju 19 od 4 maja o. g. pisali smo o o uticaju američke politike srebra na zemlje sa srebrnim važenjem. Kao što je poznato, u tim se zemljama primetilo nepovoljno dejstvo na nivo unutrašnjih cena i na mogućnosti izvoza, a morale su se preduzimati i razne mere

за obezbeđenje novčanog opticaја. Nasuprot ovim teškoćama, koje su izazvane u inostranstvu, ne mogu se postaviti ni neki opšte-korisni privredni uspesi u SAD, tako da se ne vidi, čime bi se mogle pravdatи smetnje koje su izazvane američkim kupovinama srebra.

Državna otkupna cena za domaće novopроизведено srebro iznosi danas 77,57 centa po unci. To znači da je po prilici udvostručena ona cena po kojoj se srebro prodavalo početkom 1934, kada su SAD inaugurisale svoju politiku srebra. Moglo bi se očekivati да će toliko povećanje cena imati за posledicu i јаки пораст производње и запослености у сребрним rudnicima. Takvo dejstvo bilo би аналогно onome koje је izazvano porastом цене злата у вези са девалвацијом енглеске и јужноафричке funte. Kod злата је дошло, dodуше, до мањег повећања производње, али се она врши на бази повећане прераде siromašnijih ruda. Ovim преорентисањем производње izazvano је повећање запослености, и с time у вези порасла је и потреба за novim mašinama у свим ново-отвореним rudnicima, као и у оним старим који су проширени.

У америчкој производњи srebra nije се могло приметити слично dejstvo. Sama производња srebra је, dodуше, порасла. Ceni се да је у 1934 произведено 31,3 милиона unca у вредности од 20,7 милиона dolara према 23,0 милиона unca у вредности од 8 милиона dolara у 1933 год. Међутим, изгледа да је цели добитак од повећаних цена отишао у дџепове сопственика rudarskih друштава, јер се nije ништа утрошило за техничко проширење производње. Узрочи овог развика objašnjavaju се сада у пословном извештају „Bank of America”, који је израђен на основу извештаја из држава са Dalekog Zapada, из којих долази око 98% целокупне северноамеричке производње srebra.

Четири петине производње srebra у SAD uopšte не зависе од цене srebra, већ од цена bakра, cинка и олова. Srebro се, naime, добија углавном као споредни производ у rudnicima bakра, олова или cинка. Sigurno је да се порастом цене srebra повећавају редовни приходи односних rudника, али повећање производње srebra ipак nije могуће, јер цене она друга три метала не оправдавају проширење експлоатације, које би donelo више štete него што би се могло компенzirати већом ценом srebra. Јасно је, према томе, да ће и будућа производња srebra у овим rudnicima зависити од кретања цена поменута три метала, а нарочито од кретања цене bakра. Будућност олова и cинка не просуђује се нарочито повољно, али су изгледи bakра знатно бољи, јер је вероватно да ће му се цена моћи подржавати путем доброволног споразума, пошто је недавно укинута и Nira и bakарни код.

Према томе, из прaviх сребрних rudника добива се само 20% производње srebra у SAD. Ovi су rudnici у извесној мери стварно и повећали своју производњу. Међутим, пошто је већа цена srebra obezbeđivala dovoljну rentabilnost њигових предузећа, они су истовремено ограничили производњу онih ruda из којих се олово и bakар добијају у знатној мери као споредни производи. На тај се начин избегло повећање тражње нових радника и машина. Из извештаја, којим располажемо, не види се да ли су и запослени радници имали неке користи од повећане цене srebra у виду повећаних надница. Ponovно отварање свих или отварање нових rudника srebra не може се за сада још очекивати, јер ни данашња otkupna цена од 77,57 centa по unci nije још dovoljna за покриће великих почетних трошкова.

Пораст цене, izazван америчком политиком srebra, представља dakле прави „poklon” власницима rudника, јер повећава у novcu изражени prinos од постојеће производње, а не утиче непосредно на проширење експлоатације. По мишљењу произвођача могло би се доћи до правог оживљавања производње једино у случају, да се otkupna цена srebra повиши на један dolar по unci или нешто изнад тога. Али се производња не би ни tada mogла повећати, ако би се одобрило одговарајуће повећање надница.

Промене у производњи и трговини гвожђа

Између континенталног картела гвожђа и енглеских произвођача водили су се у току целе о. г. преговори о приступању Енглеске интернационалном картелу за продају сировог челика. Ови преговори су од интереса за цео свет, јер ако Енглеска приступи картелу, он ће контролисати око 90% целог извоза извесних производа тешке индустрије гвожђа у свету. Споразум са Енглеском постигнут је већ, што се начелне стране тиче, али што је много важније, детаљи, који се односе на контингенте појединих производа нису још утврђени. Вероватно је да ће бити постигнут споразум до 8 августа о. г., кад истиче рок провизоријуму између енглеских произвођача и картела.

Први међународни картел гвожђа основан је 1924 г. између француске, немачке и белгијско-луксембуршке тешке индустрије. Картелни уговор односио се на сиров челик, у шипкама, уобличен, универзални и на дебели црни лим. Овај картел, међутим, престао је да важи 1930 год. Разлог престанка је утврђивање не само извозних контингената, већ и продаје у унутрашњости појединих земаља чије је практично спровођење наишло на велике тешкоће. Тек у 1933 г. су интересенти успели, да дођу до новог споразума, који је био ограничен искључиво на контингентирање извоза по количини за одређене реоне.

За сиров челик, у шипкама, уобличен, универзални затим за дебели и средњи црни лим утврђене су и цене. Међународном картелу, чији су чланови били исте земље које и у 1926 г., приступиле су 1934 г. средњоевропске земље извознице сировог челика (Аустрија, Мађарска, Чехословачка и Пољска). Осим овог картела постојали су још од раније посебни картели: за ваљане цеви, који је пре три месеци престао да важи, затим за ваљане жице, шине и гвожђе у тракама. Светски извоз ових производа је скоро у целости под контролом дотичних картела, пошто су у овима заступљени и Енглеска и С. А. Д.

Континентални картел учествује са око 70—75% у светском извозу гвожђа и челика, по количини (у 1934 г. светски извоз био је 12,5 мил. т.). Он је успео да повиси цене за картелиране производе, истина у малој мери, и поред притиска енглеске и американке конкуренције, која је била потстрекнута девалвацијом њихових валута. Американка конкуренција не претставља засад никакву опасност за међународни картел. Њена производња челика пала је са 47,2% светске производње у 1929 г. (121,5 мил. т.) на 31,7% у 1934 г. (81,4 мил. т.), а њен извоз са 2,4 мил. т. у 1929 г. на око 550 хиљ. т., док је европска производња порасла са 43,3% у 1929 на 49,5% у 1934 г. Сасвим друкчији је однос Енглеске према међународном картелу. Енглеска претставља врло важно тржиште за континенталне произвођаче, нарочито за Белгију, а са друге стране у неким производима (лим) она је и опасан такмац на другим тржиштима. Преговори са Енглеском отежани су због структурелних промена у њеној тешкој индустрији и због неорганизованости оног дела индустрије који ради за извоз. Главни услов Енглеске је да јој се дозволи смањење увоза сировина за ваљанице гвожђа, пошто она сама гради једну велику комбинирану фабрику гвожђа у Корбеју у грофовији Нортентом. Према постигнутом начелном споразуму увозни контингент у првој години важења споразума биће 670 хиљ. т., што је много мање него што је увезено у 1933 г. (849 мил. т.) и у 1934 г. (1.158 хиљ. т.). За идуће четири године контингент се смањује на 525 хиљ. т. Међународни картел морао је да пристане на те услове, пошто је Енглеска повисила у априлу о. г. у 1932 год. уведене царине на гвожђе и челик са 33% на 50%

вредности. Извозни контингент Енглеске утврђен је са 1,2 мил. то., што одговара извозу у 1934 г. Постигнути споразум иако је плод дуготрајних и тешких преговора већ сада је доведен у питање. Енглески индустријалци, наиме, нису сложни у погледу поделе контингента код појединих врста робе.

Картел има своје велике предности за енглеску индустрију. Поред учвршћивања извозних цена, од тог споразума зависи опстанак картела за шине, који је од великог интереса за енглеске произвођаче.

Тешкоће на које наилази међународни картел у преговорима са Енглеском нису пролазне природе. Жеље Енглеске да сама производи сиров челик за своје ваљанице гвожђа мораће имати своје реперкусије на производњу сировог челика у свету. Белгија и Луксембург, који су најглавнији извозници полуфабриката у свету, мораће постепено да пређу на производњу ваљаних производа, пошто њихово најважније тржиште, енглеско, неће долазити у обзир као купац; а нова тржишта за полуфабрикату, као што су Турска, Палестина и Египат, која су подигла ваљанице гвожђа, не могу заменити енглеско. Врло је вероватно да ће земље ближег Истока временом подићи такође фабрике за производњу полуфабриката, тако да ће и даље сужавати светско тржиште истих. Преоријентација белгијско-луксембуршке индустрије је неминовна, а задатак државне економске политике је да се ова изврши без великих потреса.

Светска производња челика у последњим годинама показује знатно побољшање, али и великих померања. У 1934 г. производња је порасла са најниже тачке у 1932 г. од 50,5 мил. т. и 76,6 мил. т. у 1933 г. на 81,4 мил. т., то је 66% производње у 1929 г. (121,5 мил. т.). Производња Европе (без Русије) порасла је са 43,3% светске производње у 1929 г. на 49,5% у 1934 г., Русије са 4,6% на 11,8%, Азије са 2,4% на 5,4%; а производња С. А. Д. пала је са 47,2% на 31,7%. Обим светске трговине гвожђа и челика био је у 1929 г. 20,6 мил. т., у 1932 г. достигао је најнижу тачку са 10 мил. т., а од тада полако расте на 10,5 мил. у 1933 г. и 12,5 мил. у 1934 год. У светској трговини заузимају водећи положај Белгија—Луксенбург са уделом од 31,9% у светском извозу, Француска 24,8%, Немачка 17,5%, Енглеска 16,9% и С. А. Д. 8,9%.

Производња гвожђа и челика је симптоматична за развитац коњунктуе. Шпитхоф чак придаје кретању производње гвожђа одлучујући значај за одређивање коњунктурних фаза. Према горњим подацима најнижа тачка коњунктуе била је за Европу у 1932 г., док се у С. А. Д. продужава процес сужавања и производње и трговине гвожђа. На досадашњим важним европским тржиштима као и у Русији и у Азији (процентуално у Јапану) опажа се нагли развитац тешке индустрије. Ова околност може у будуће бити од одлучујућег значаја за континенталну производњу. Да се тај утицај данас још не осећа вероватно је проузроковано специјалним условима европске производње, чији је најјачи покретач жеља појединих држава за сигурношћу, односно за наоружањем.

Rat i limunovi!

У свету је настала сјајна конјунктура за лимунове. Цене на тржиштима су јакo порасле и осећа се све већа оскудница робе. У гдинском пристаништу, где су биле прispеле велике количине, није се могао после кратког времена наћи ниједан комад, а у лондонским ресторанима избрисана је из jelovnika лимуната и чај са лимуном. Razlog ovome се налази у томе што је Италија накуповала огромне количине

limunova i još ih uvek kupuje, да их шаље у Еритреју, где се дају сваком војнику по два лимуна дневно.

Акутна криза талијанске лире

то чини теорија златног важења. Он је присталица психолошке теорије, (коју је талијанска штампа најбоље разрадила), по којој догод народ има поверења у владу и догод је влада способна да сузбије субверзивне валутне елементе, дотле не постоји никаква опасност по валуту — при чему је ипак наравно најбоље да се ова наслони на злато.

Мусолини је после рата најватренији поборник стабилности валуте. Али он своје гледиште о стабилности новца друкчије мотивише но што

Кад је лањске године фашистичка странка славила 10-годишњицу револуције завршавала се периода десетогодишњице високе стабилности талијанске лире. Лира је почела да губи своју велику отпорну снагу већ почетком 1934 године. У току те године талијанска банка је изгубила од свог златног покрића 13 милијарде лира (павши на 5,8 милијарди). Крајем 1934 године почиње низ мера талијанске владе ради одбране лире, као што су: увођење девизног режима, експропријације приватних потраживања на страни, повлачење сребрног новца из оптицаја итд. Али је лира бивала све слабија, тако да је у току 1935 године изгубила од свог златног паритета на страним берзама око 8%.

Јаче колебање лире почело је пре месец и по дана, кад је велики део света почео да верује у неизбежност рата с Абисинијом. Како је талијанска влада још увек бранила лиру, то је депресијација дошла до изражаја нарочито у терминском послу. Продавац лире са роком од три месеца губио је према курсу ефективне лире отприлике 30% годишње, односно 36%, ако се не одбије камата. Данас лира стоји у терминском послу на међународним берзама слабије но и једна друга европска валута, сем егзота. Ове недеље претрпела је лира нов потрес: пала је у Цириху од 25.30 на 22.50 повративши се сутрадан на 25.20. Овај повратак је резултат веома енергичне интервенције из Рима.

Талијанска влада је декретом укинула законску квоту покрића талијанске лире од 40%. Она је то изрично мотивисала потребом да се изврше исплате за набавке у иностранству од пола милијарде лира, односно за 1/12 укупног златног покрића. Поред тога је последњег месеца смањено златно покриће у већем обиму и због интервенције на берзама ради подржавања лире.

Изгледа да је покриће данас испод 40%. То, као што читаоци „Народног Благостања“ знају, не би била тако неповољна појава, пошто је покриће један од слабијих фактора стабилности валуте. О томе нема потребе дуже да говоримо, пошто смо се чешће на то питање враћали. Али је лира, и ако сам тај декрет није изазвао толики потрес колики би се могао очекивати, и ако се чак курс поправио, ипак постала много слабија. Данас се већ врло песимистички гледа на њу.

Ми смо приликом писања о француском франку истакли, да су претставници великих новчаничних банака претпоследњег састанка у Базелу уговорили, да врше притисак на своје банке у земљи да се онемогућава терминска шпекулација у девизама. Изгледа да је то много помогло да се изгубио велики депор код француског франка у Лондону. Али та мера није ништа помогла талијанској лири. То је само доказ да се не ради више о шпекулативном притиску на лиру, већ о једној органској слабости.

Ми смо склонили врло песимистичком гледању на лиру. Рат и стабилност валуте никад не иду заједно. Истина Италија није у рату, али по писању талијанске штампе, кад би зависило искључиво од талијанског расположења,

и кад не би Италија водила извесних обзира лево и десно, рат би већ био у току. Управо, како се сматра да се тек септембра месеца атмосферски рат може да води, онда је данашње стање једно насилно спречавање рата до краја септембра. Под таквим околностима свакако да је целокупно иностранство расположено песимистички према талијанској валути. Оно што нарочито економски њу притискује, то је сувише велика понуда лире у иностранству. Истина, последњом одлуком талијанске владе жели се то да спречи извожењем злата. Да ли ће пола милијарде лира бити довољно да попуни моментану пасивност биланса плаћања изазвану не само државним поруџбинама већ и приватним, велико је питање. Наравно да у случају негативног одговора има још увек лека да се ново пола милијарде употреби за даље плаћање. Али све то заједно слаби економски и психолошки талијанску валуту.

Како се евентуални рат има да води ван Италије, друго како Италија нема сировина и треће како је рат незаситна аждаја за најразноврснијим добрима, то су шанси биланса плаћања веома неповољни.

Али уз то долази и друга једна околност: за рат је потребан новац, новац и новац. Један део тог новца мора бити у злату и девизама, други у домаћем новцу и то у врло великим износима. Новине јављају да је Италија одредила велике плате војницима у Еритреји (редови имају 6 лира). Потребни су огромни капитали земаљској валути за вођење рата. Италији се не може порећи да је окретније но и једна друга држава последњих година каналисала националну штедњу у државне касе. Огромни су износи јавних зајмова које је Италија закључивала последњих година на свом домаћем тржишту, захваљујући савршеној организацији депозитних банкарских установа и савршеној доминацији истих. У последње време се опажа опадање уложака по штедионицама — што је сасвим природно. У том случају тешко би остало влади који други извор на расположењу, сем машина за штампање новчаница.

Данас су прилике за вођење рата сасвим другојачије но последњих 100 година. Зато је најбољи пример трансакција са извозом пола милијарде злата за плаћање на страни. Раније се добијао зајам без икаквих тешкоћа за такве циљеве, нарочито пре објаве рата (а обично и за време рата). То је било са балканским и са светским ратом. Италија, пре но што се одлучила да води рат, приморана је да из последње резерве вадит злато за плаћање на страни. Шта је остало онда за време самога рата, који може да потраје дуже? Ни једна друга држава не би могла да пође другим путем у ситуацији у којој је Италија. Италијанска влада не може да прави чуда у погледу стварања потребног капитала и манипулације са валутом. Због тога се може рећи да је лира у толико слабија у колико је вероватнији рат.

То још не значи највеће зло. Државе обарају валуте и без рата, од беса, рекао би какав присталица старе теорије. Према томе нема ни најмање разлога узбуђењу због депресијације валуте земље која ратује. Од кретања валуте неће зависити исход евентуалног рата. То је потребно констатовати на крају једног чланчића, у коме се поставља песимистичка прогноза за италијанску лиру.

Opadanje produktiviteta kao posledica nedovoljnog lečenja radnika

Prema izveštaju Središnjeg Ureda za osiguranje radnika u prošloj godini bilo je nesposobno za rad usled raznih bolesti 255.724 ili 47% ukupnog broja osiguranih članova. U 1933 godini broj obolelih bio je 202.719 ili 38.9%. Ovotliki procenat obolenja, koji se u periodu depresije sistematski povećavao, uprkos sve većoj rigoroznosti uredske lekarske službe, dokazuje, da se zdravstveno stanje radničke klase sve više pogoršava. Najveći broj slučajeva obolenja, vezanih sa nesposobnošću za privredu, bilo je na području zagrebačkog Ureda (na 100 osiguranih članova 68 obolelih), dok je kod ostalih ureda najveći procenat bio 55%. Prosečno trajanje jednog obolenja bilo je kod muških 18, a kod ženskih 26 dana. U 1934 svaki drugi osigurani član primao je bolesničku potporu zbog nesposobnosti za rad. Od 255.724 slučajeva nesposobnosti za rad otpada na one sa novčanom potporom 209.605, a 46.119 na bolničko i lekarsko lečenje. Pada u oči da ukoliko je veća osigurana nadnica kod pojedinih ureda da je u toliko veći procenat obolenja.

Smrtnih slučajeva bilo je u prošloj godini 2828 ili 5.2 na svakih hiljadu osiguranika. Ovaj je procenat znatno manji od onog opšteg (18.9 na 1000), ali to dolazi usled strukture članstva u kome nema dojenčadi, male dece i većeg broja staraca. Najčešći uzrok smrti bila je tuberkuloza od koje je umrlo 1027 osiguranika ili 36.3% ukupnog broja smrtnih slučajeva. Najveću smrtnost imali su okružni uredi u Banjaluci (6.3 na 1000), Petrovgradu (6.3), Subotici (6.2) i Sarajevu (6.1), a najmanju Bolesnička blagajna u Beogradu (3.8). Smrtnost od tuberkuloze najveća je u Beogradu i iznosi 52.6% smrtnih slučajeva. Najmanju smrtnost od tuberkuloze pokazuju ured i Trgovsko-bolničko društvo u Ljubljani (nepunih 20%). Kod ostalih ureda procenat varira od 21—50%.

Iz gornje analize nameće se zaključak, da je paralelno sa padom osigurane nadnice i prihoda osiguranja išlo pogoršavanje zdravstvenog stanja radnika. To se ne ogleda samo u porastu broja obolelih, već, i to mnogo više, u nivou opšteg zdravstvenog stanja radnika, koji je za privredu jedne zemlje od velike važnosti. Srozavanje nivoa zdravstvenog stanja radnika nastupilo je iz dva razloga. Prvi leži u opštem padanju nadnice što je imalo za posledicu goru ishranu i pogoršanje stanbenih i higijenskih prilika. Drugi, pak, leži u sve manjem efektu zdravstvene službe ureda, koja se vršila ne prema stvarnim potrebama obolelih, već prema finansijskim mogućnostima, koje su se u periodu depresije stalno sužavale. Za ovo svakako dobar deo krivice nalazi se u politici ubiranja prinosa od strane ureda čiji je zaostatak kod bolesničkog osiguranja dostigao ogromnu sumu od preko 170 miliona dinara. Da se o ovome na vreme povelu računa ne bi bilo potrebno povišavati prinosnu stopu niti pogoršavati uslove lečenja u čemu se doteralo do apsurduma. Šta više, bolesničko osiguranje raspolagalo bi rezervom, koja bi bila sasvim dovoljna da se bez većih teškoća prebrodi period depresije. Najzad, Suzorova politika suficita, koji za poslednje dve godine iznose oko 17 miliona dinara, takođe je doprinela pogoršanju efekta zdravstvene službe.

Na taj način bolesničko osiguranje nanelo je štete i radnicima i privredi, jer je, usled nedovoljnog i nesistematskog lečenja produktivitet morao da pada.

ТРГОВАЧКО ОБАВЕШТАЈНИ ЗАВОД А. Д.
ПРЕЂЕ
R. G. DUN & CO.

НАЈВЕЋА ИЗВЕШТАЈНА ОРГАНИЗАЦИЈА
БЕОГРАД ЗАГРЕБ
Кнез Михајлова 39. Бериславићева 7.

† Игњат Бајлони

Он је дакле своју младост провео у атмосфери пословно-индустријској, спремајући се и сам за пословног човека. Али за разлику од своје остале браће, који су били чисто пословни људи, пок. Игњат је од ране младости имао великог интереса за општа питања: политичка и привредна. Он је већ деценијама био такорећи на граници између политике и посла. Али се њему у велику заслугу мора уписати огромна отпорна снага према искушењу да титулу индустријалца замени оном народног посланика па чак и министра. Дуго времена је он имао врло много шанса да под повољним условима изврши ту конверзију своје титуле. Остао је до смрти послован човек.

Захваљујући свом разгранатом послу и многобројним везама са привредницима, најзад и положајима на којима је био и врло живом интересу за економска питања, пок. Игњат је последњих година био најбољи познавалац

прилика у појединим привредним гранама код нас и у појединим подuzeћима. За кратко време разговора с њим човек је могао добити хрпу информација и података, који се иначе не објављују нити препричавају на улици.

Иако се пок. Игњат никад није бавио науком ипак ју је много више ценио но многи који од ње живе. Игњат је много ценио знање, а то је нешто значило у доба општег научног цинизма.

Игњат је био одиста водећи човек у нашем пословном свету, а нарочито у индустрији. Тај је његов водећи положај добијао и видног израза у пажњи и одликовању, које су му указивале његове колеге у разним стручним организацијама.

Поред брига носио је он у последње време на дну душе бол једног великог разочарења, који није био без утицаја на његову прерану смрт.

По досадашњем раду Игњат је заслужио одмор, али по годинама и по радној снази он је требао још дуго да дела на земљи.

„Народно Благостање“ се придружује жалости породице Бајлони и његових пријатеља.

ОБАВЕШТАЈНА СЛУЖБА

ПОЉОПРИВРЕДА

— **Сене** чјаја биле су у 1934 god. још врло ниске. Узрок томе је да су земље које нису прихватиле рестрикцију извоза повећале свој извоз. Тако је извоз Јапана, Формозе и Кине порастао са 597 hilj. kg у 1932 god. на 636 hilj. у 1933 и 721 hilj. у 1934 god., dok је извоз Британске Индије, Цејлона и Холандске Индије, које су прихватиле рестрикцију, пао са 3,7 mil. kg на 3,2 mil. и 3,1 mil. Usled smanjene potrošnje povećali су се и lageri у Londonу, што такође делује неповољно на цене.

— **Prema** godišnjem izveštaju велике nirnberške firme за трговину hmelja Joh. Bart i sin svetske zalihe hmelja у јуну о. г. износиле су око 4 hilj. kv. не računajući 12,5 hilj. kv. залихе starog hmelja из 1930 god. у Чехословачкој. Situacija на светском тржишту povoljna је с obzirom на stalnu tražnju SAD и на neznatne залихе. У Nemačkoј цене се крећу на горњој граници одређених цена, које су износиле за кампанју 1934/35 210—320 mk. за 50 kg. Prosečne цене за poslednjih 7 godina биле су у Nemačkoј:

1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
229	130	87	48	100	229	180

Zasađena površina износи у о. г. 9,3 hilj. ha. као и у dvema prethodnim godinama, али је нижа од оне у 1929 god. (15,2 hilj.) и predratnoj (22,7 hilj.). Zasađena površina је kontingentirana за ovу godinu, а budući razvitak зависи од određivanja kontingenta за iduću godinu. Pomenuta firma preporučuje povećanje zasađene površine, jer proizvodnja са sadaшnje površine није dovoljna ни за pokrivanje potrebe у unutrašnjosti, а Nemačka, која је igrala važnu ulogu на svetskom тржишту, то не сме prepustiti drugim државима.

— **Željezničke** tarife за prevoz kukuruza, pšenice и pšeničnog brašna snižene су počev од 1 avgusta о. г.

— **У циљу** одржавања гарантоване цене пшенице Швајцарска је дала из државног буџета: 1931 год. 14,9 мил. фр., 1932 г. 17, 1933 г. 29,8, 1934 г. 37,8 мил. фр.

— **Да** не би остале земље прошириле засејану површину хмељем на рачун ограничења у Чехословачкој, удружење чехословачких произвођача тражило је од владе да ова учини кораке у циљу споразума свих заинтересованих држава.

— **Аграрна** банка Естоније предложила је влади план за раздужење сељака чије се основне идеје састоје у

следећем: конверзија државних аграрних обвезница са 6% на 5 или 4 1/2%, претварање краткорочних дугова у дуго-рочне.

— **Енглески** парламенат је усвојио закон о проду-жењу закона о субвенционирању сточарства за годину дана.

— **Румунија** је донела закон о извозу пшенице по коме се овај може вршити само у том случају ако је обезбеђено најмање за 60% вредности плаћање у слободним девизама. Ова мера има за циљ да извоз упуту само у оне земље, које су у стању да известан део плаћају слободним девизама.

ИНДУСТРИЈА

— **Francuska** proizvodnja bauksita износила је у прошлој godini 528 hilj. тона, више за 7,3% него у 1933 god. и 24,3% него у 1932 god.; talijanska 134 hilj. t. (29,4% и 35,3%), SAD 160 hilj. t. (2,5% и 38,0%) и наша 86 hilj. (5,5% и 21,7%).

— **Ових** дана у Лондону је заседавао одбор међународног картела бакра, који је требао да расправи држање Американаца. Као што је познато, приликом стварања картела Америка је примила обавезу да свој извоз одржава у границама утврђене квоте. Међутим, у мају и јуну Американци су извезли знатно више на што су произвођачи из Родезије запретили напуштањем картела. Приликом садањег састанка Американци су изјавили, да ће у будуће остати верни споразуму, те је тако отклоњена прва пре-прека на коју је наишао картел бакра.

ТРЦОВИНСКА ПОЛИТИКА

— **Наш** извоз у јуну о. г. износио је 251 хиљ. тона за 242 мил. дин., више за 1,75% по вредности, а 11,27% мање по количини него у истом месецу прошле године; наш увоз је износио 69 хиљ. тона за 282 мил. дин., мање за 12,53% и 0,69%.

— **За** прво полгође о. г. извезено је из наше земље 1.580 мил. тона за 1.775 мил. дин., више по вредности за 11,66% и по количини за 1,35% него у истом периоду прошле године, 17,2 и 19,3% 1933 г. и 31,0 и 22,8% 1932 г., а мање за 28,0 и 40,7% према 1929 г. и 35,2 и 47,2% према 1930 г. Наш увоз за прво полгође о. г. износио је 441 хиљ. тона за 1.746 мил. дин., мање за 0,24% по вредности и више за 2,5% по количини него у истом периоду прошле године;

пораст је и према 1933 г. по количини за 22,0 и по вредности за 25,6% и 1932 г. 22,3 и 20,4%, а мање за 40,0 и 52,3% према 1939 г. 40,0 и 49,8% према 1930 г. Трговински биланс у првом полгођу о. г. био је активан за 39 мил. дин. према пасиви од 161 мил. дин. у истом периоду прошле године.

— На првом месту у нашем увозу у првом полгођу стајала је Немачка са 15,16% вредности укупног извоза, затим Италија са 12,61%, Чехословачка са 12,16%, Аустрија са 12,14%, Енглеска са 9,92%, Француска са 5,7%, а у нашем извозу: Италија 20,5%, Немачка 16,88%, Аустрија 14,49, Чехословачка 14,32% и С. А. Д. 6,5%.

— **Turska** ne dodeljuje devize за uvoz из енглеских колонија, осим Palestine, Malte и Kipra, пошто ове немају изједначен трговински биланс са Турском. То исто важи за талијанску Северну Африку, Афганистан, Кину и Португал.

— **Grčka** ministarstva finansije и народне привреде издала су уредбу, којом се предвиђа да у случају ако једна земља отежава увоз грчких производа Народна банка може на основу мишљења комисије за контролу иностраних плаћања одлучити мере у истом обиму против те земље. Прва реторциона мера одлучена је против Румуније, која увођењем прима код обрачунавања потребних валута за увоз отежава међу осталим и грчки увоз. Народна банка је увела 44% прим на увоз из Румуније, који ће се применјивати на исти износ на који га Румунија буде применјивала.

— За првих пет месеци о. г. увоз Грчке износио је 929 hilj. t. према 768 hilj. u истом периоду прошле године у вредности од 4,1 милиарде др. према 3,3 милиарде; а извоз био је 280 hilj. t. према 270 hilj. u вредности од 2,3 милиарде према 1,6 милијарди. Увоз из Југославије опao је по количини са 19,6 hilj. t. на 18,5 а порастао по вредности са 108 mil. др. на 131 mil. Izvoz у Југославију такође је опao по количини са 8,8 hilj. t. на 4,9 mil. а порастао по вредности са 37 mil. др. на 54,8 mil.

— **Према** подацима Друштва народа у првом тромесечју о. г. индекс количине светске трговине (1929=100) износио је 77,0 и већи је од оног у истом периоду 1934 г. за 1,4 поена, 1933 г. 4,3 и 1932 г. 0,8, а мањи од оног у 1930 г. за 17,9 и 1931 г. за 7,5 поена.

— **Чехословачка** је у првом полгођу ове године увезла 69.091 ком. свиња према 22.680 у истом периоду 1934 и 59.521 у 1933 год. Од овога из Југославије увезено је 27.801 ком. према 8.726 у 1934 год.

— **Чехословачка** робна потраживања у иностранству концем марта ове године износила су 3462 мил. кр. На нашу земљу отпада 104 мил. кр.

— **Швајцарска** је у прошлој години увезла 149.500 кв. јаја према 149.800 у 1933 год. Из Југославије увезено је 25.000 кв. према 33.700. Увоз се повећао из Данске, Бугарске и Пољске, док из осталих земаља, према 1933 год., показује опадање.

— **Аустрија** преговара са Чехословачком о компензирању за пшеницу веће количине конзерва од меса, које су настале услед интервенционе куповине.

— **Пољска** је свој извоз аграрних производа у 1934 год. у вредности 247 мил. злота премирала са 104 мил. зл.

СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

— У мају о. г. умрло је 198 осигураних код Сузора, од тога 44,9% од туберкулозе.

НОВЧАРСТВО

— **Holandска** банка је 18 о. м. спустила своју есконтну стопу са 3½% на 3%, али је 24 јула ова стопа опет повећана на 5%, јер је због неслагања у влади дошло до новог одлива злата.

— **Francuska** банка спустила је есконтну стопу са 4 на 3½%, а lombardnu са 6 на 5%

— У **Beogradu** је основана Југословенска свеопшта задруга за санацију и ликвидирање обавеза. Задруга Југосвежа како се она скраћено зове, поставила је себи циљ да посредује између својих задругара у циљу регулисања њихових међусобних тражбених односа. Задруга обухвата и повериоце и дужнике.

— **Штедни** улози код наших банака износили су крајем јуна о. г. 10.004 мил. дин. према 9.837 мил. у истом месецу прошле, према 9.850 мил. 1933 г., 11.016 мил. у 1932 г. и 14.242 мил. у 1931 г. Од јуна 1931 до јуна о. г. порасли су штедни улози код државних новчаних завода за 1.031 мил. дин., а код приватних опали за 5.269 мил. дин.

ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ

— **Ministarstvo** finansija издало је објашњење, да уverenja о плаћеном порезу морају поднети само ливеранти и предузимаџи, који имају од државе потраживања за извршење ливерације или учинјене услуге. Не морају поднети уверења о плаћеном порезу лица којима се исплаћују обустављене суме од плата државних nameštenika, сопственици зграда приликом исплата кирииа за зграде издате држави или самоуправи под закуп, земљорадници који непосредно продају своје сопствене производе комисијима војних власти и лица од којих се врши набавка без ливерације и пимене погодбе, ако вредност те набавке не прелазу суму од 10 hilj. din.

— **Шпански** парламенат, који је пре кратког времена одлучио конверзију 6% займа у злату, дао је министру финансија овлашћење да конвертује све државне zajmove који имају веће укамаћење од 4% у такве од 4%. Висина займа, који ће бити конвертиран цени се на 10 милијарди пезета.

— У другом тромесечју приход од пореза, монопола и државних домена у Француској био је 7.129.94 мил. фр. према 7.484.14 у првом тромесечју. Целокупни приход у првом полгођу мањи је од предвиђеног за 2.062.07 мил. фр.

САОБРАЋАЈ

— **Austrijske** државне железнице имале су у 1934 год. deficit од 20 мил. шил. према 25,7 мил. у 1933 год. и 32 милиона у 1932 год. Приходи од путничког саобраћаја и денчане robe smanjili су се са 169 мил. у 1932 год. на 151 мил. у 1933 год. и 138 у 1934 год., разни приходи са 29 мил. на 21 мил. и 16 мил.; dok су приходи из робног саобраћаја већи и износе 271 мил. у 1934 год. према 265 мил. и 266 мил. у претходним dvema годинама. Izdatci су smanjeni на 446 мил. у 1934 год. према 465 мил. и 497 мил.

— **Rumunske** државне железнице нaмеравају да издају за консолидацију својих летећих дугова облигације, које би имали primiti првенствено ливеранти за неисплаћену робу. Емисија ће се извршити после 7 августа, када истиче рок за упис државног займа, који има исту сврху. Код државног займа стварно се не врши уплата него само пријављивање потраживања. Према плановима Државних железница биће две врсте облигација: једна за камату и друга, која ће моћи служити за плаћање подвозних трошкова.

— **Холандски** парламент усвојио је предлог закона о давању субвенције прекоморском бродарству 8.2 мил. хол. форинти.

— **Концем** 1933 турска трговачка флота имала је 114.000 нето регистер тона према 58.000 крајем 1924 год.

— У **јуну** о. г. било је на нашим железницама 28% више путника него у истом месецу прошле године, а у првој половини јула за 39% више, што је последица снижених тарифа.

КРИЗА И КОЉУНКТУРА

— **Časopis** »Der deutsche Volkswirt« donosi у свом прилогу посвећеном немачкој машиној индустрији податке о светском увозу машина у периоду 1929—1932 год. Вредност

svetskog izvoza u zlatu, izražena u indeksnim brojevima, opala je sa 100 u 1929 god. na 90,6 u 1930 god., 62,8 u 1931 god. i 36,5 u 1932 god.; uvoz evropskih industrijskih zemalja sa 100 na 95,1, 67,8 i 37,8; evropskih jugoistočnih zemalja sa 100 na 79,7, 46,8 i 22,8; Latinske Amerika sa 100 na 61,8, 26 i 9,1; Azije sa 100 na 76, 45,3 i 30,4; Australije i Nove Zelandije sa 100 na 90,6, 31,6 i 12,7 i Afrike sa 100 na 73,2 52,7 i 36,5. Za poslednje dve godine pouzdanih podataka o uvozu nema, ali izvozni brojevi glavnih liferanata mašina pokazuju dalje smanjenje vrednosti izvezenih mašina i u 1933 god., a u 1934 god. izgleda da je svetska trgovina mašina ostala na nivou prethodne godine. Ovi podaci su od naročitog interesa, jer industrijske zemlje vide jedan od glavnih uzroka krize u nestanku međunarodne podele rada izazvanom industrijalizacijom agrarnih zemalja. Međutim u stvari ta industrijalizacija merena po uvozu mašina pokazuje u godinama t. zv. autarkizacije pojedinih zemalja baš kod izrazitih agrarnih zemalja ogroman pad, mnogo veći nego kod industrijskih zemalja.

Za našu zemlju odgovarajući indeksni brojevi iznose za 1929 g. 100 a za iduće godine 87, 63, 32, 24 i 34 u 1934 god. Uzevši u obzir da mi ne raspolazemo industrijom proizvodnih sretstava uvoz mašina može da posluži kao merilo za industrijalizaciju. Indeksni brojevi, pak, pokazuju da je industrijalizacija kod nas u jakoj meri usporena, moglo bi se reći da je prestala, pošto je uvoz mašina od 1931 god. na ovamo potreban za obnovu već postojećih postrojenja.

— **Godišnja potrošnja šećera** bila je u 1934 god. u Danskoj 50 kg po stanovniku, Engleskoj 46, Švajcarskoj 44, Švedskoj 43, Austriji 30, Nemačkoj 29, Belgiji 23, Poljskoj 13, Italiji 10, Jugoslaviji 9 i Rumuniji 4.

— **У првом** полгођу инострани дуг Пољске смањио се за 185 мил. злота на 3161, а унутрашњи повећао се са 135 мил. злота на 1481.

— **Пошто** велика већина сељачких дужника у Пољској није могла да плати прву рату конвертованог дуга, тражено је од владе да поново уведе делимични мораторијум.

— **У мају о. г.** било је код Сузора осигурано 566.740 радника и намештеника, више за 4096 или 0,73% него у истом месецу прошле и 38.390 у 1933 години. Највећи је пораст код сарајевског уреда (за 2586 или 9,9%) и петровградског (за 1885 или 8,9%), а смањење код бањалучког (за 2706 или 13,16%) и скопљанског (за 2047 или 7,02%). Просечна обезбеђена надница износила је 21,6 дин., мање за 0,60 дин. од оне у истом месецу прошле године. Укупна обезбеђена зарада је износила 305,94 мил. дин. према 312,19 мил. д. Са зарадом до 8 дин. било је 75.507, од 8 до 24 д. 271.880, од 24 до 34 д. 90.815, од 34 до 48 д. 61.160 и преко 48 д. 67.376.

— **Просечан број** у јуну о. г. осигураних код љубљанског Оузора износио је 82.490, мање за 513 него у истом месецу прошле године. Боловало је 2.180 (2,64%), више за 0,13%. Просечна дневна зарада износила је 22,46 дин., мање за 0,24 дин., а укупна 1,83 мил. дин., мање за 32 хиљ. дин.

— **Индекс** цена на велико у Француској у јуну месецу овако је изгледао (индекси у загради односе се на јуни 1934 г.): општи 344 (363), домаћи производи 366 (405), увозни производи 303 (289), биљни производи 311 (380), сточарски производи 323 (371), индустријске сировине 353 (340), минерали и метали 352 (346), текстилије 284 (249).

— **У Италији** је почетком јула било 638.100 незапослених радника према 830.856 у истом периоду прошле год.

— **У Загребу** је ове године издато 247 грађевинских дозвола према 178 у прошлој, 251 у 1933 г., 418 у 1932 г. и 693 у 1931 г. Највећи број је издат за новоградње (99 према 62, 134, 268 и 462), затим за адаптације (84 према 64, 58, 66 и 76).

ИЗ ПОСЛОВНОГ СВЕТА

Зборови акционарских друштава

27 јули — Прометно акционарско друштво у Загребу.

31 јули — „Силк“ творница чарапа д. д., Загреб.

1 август — Драг, индустрија дрва д. д., Загреб.

3 август — Дионичарско друштво за изградњу свратишта и коначишта у Загребу.

17 август — „Кулпин“ творница конзерва д. д. у Новом Саду.

30 август — „Танин“ д. д. за промет, производа за стројење коже, Загреб.

TRGOVAČKI REGISTAR

Izdavačko i knjižarsko preduzeće Geca Kon a. d., Beograd, upis promene društvenih pravila. — Jugoflora akcionarsko društvo u Beogradu, upis promene čl. 2 društvenih pravila. — „Isis“ d. d. za industriju i promet droga i kemikalija, Zagreb, upis člana ravnateljstva Dragutina Jurkovića. — Jugoslovenska banka d. d., prije Hrvatska zemaljska banka d. d. u Zagrebu, upis članova ravnateljstva g. g. inž. Jana Dvoračka i Josipa Šmita. — Van Berkelov patent mašine za rezanje i vage d. d. u Zagrebu, upis promene čl. 2 društvenih pravila.

РАЗНО

— **Kod** prodaje istočno-kineske željeznice ugovoreno je delimično plaćanje u naturi. Japan bi trebao prvenstveno da lifieruje soju, zatim čaj, biljna ulja, cement i drugu robu u ukupnoj vrednosti od 12 mil. jena. Japan se međutim boji, da će Sovjetska Rusija soju prodati na svetskom tržištu i konkurisati time japanskom izvozu. I kod cementa ima teškoća, pošto Rusija mnogo jeftiniji mandžurski cement upotrebljuje za izgradnju graničnih tvrđava.

— **Према** „Југословенском лојду“ од 1932 г. стално расте број страних туриста на нашем Приморју. Број посетилаца је у овој сезони за 15% већи од прошлогодишњег.

— **Tamiško-begejska** vodna zadruga u Vršcu, po odobrenju Ministarstva građevina, primaće za naplatu zaostalih vodnih doprinosa pšenicu i to za dugove od pre 1928 g. po ceni od 350 dinara za 100 kg., za one iz 1929, 1930, 1931 i 1932 g. po ceni od 200 dinara, a za 1933, 1934 i 1935 po ceni od 180 dinara.

КОЊУНКТУРА

STANJE NARODNE BANKE NA DAN 22 JULA 1935 GODINE

U trećoj nedelji ovoga meseca imamo u stanju Narodne banke relativno malo promena. Podloga (sa primom od 28,5%) porasla je za 2 miliona na 1769,7 miliona dinara) zbog priliva deviza, pošto je rezerva zlata ostala nepromenjena sa 1.627,9 miliona dinara. Devize koje ne ulaze u podlogu pokazuju znat-

nije povećanje, za 14,7 miliona na 202,8 miliona. Metalni novac u bančinih trezorima iznosi 309,2 miliona (prema prošloј nedelji više za 24,3 miliona).

Menični zajmovi su smanjeni ove nedelje za 3,3 na 1.504,6 miliona a lombardni su porasli za 200 hiljada na 264,1 milon dinara.

U pasivi imamo per saldo povećanje obaveza po viđenju, za 43.9 miliona na 1.404.5 miliona, što je posledica sledećih promena: Žiro-računi su posle skoka od 77 miliona u prošioj nedelji opali u ovoj za 20 na 713.6 miliona, a razni računi pokazuju priliv od 62.9 na 688.4 miliona. Potraživanje državno je 2.5 miliona.

Стање Народне банке (у милионима динара).

А К Т И В А	31. XII 1932	31. XII 1933	31. XII 1934	8. VII 1935	22. VII 1935
Подлога:					
зл. у касама и на стр.	1760.8	1794.9	1784.6	—	—
злато у касама — —	—	—	—	1266.8	1266.9
злато на страни — —	—	—	—	85.3	81.0
новч. у страни монети	0.8	0.0	00.3	0.4	0.3
девизе — — — —	206.5	111.2	120.8	26.0	28.9
Укупно —	1968.1	1.906	1905.5	1378.7	1377.2
Девизе које не улазе у подлогу — — — —	1.9	54.5	104.4	188.1	202.8
Кован новац:					
у никлу и сребру — —	139.9	239.9	206.1	284.9	309.2
Займови:					
на менице — — — —	2111.9	1808.8	1528.8	1507.9	1504.6
на хартије од вредн. —	344.8	293.1	235.1	263.8	264.0
Укупно —	2456.8	2101.9	1763.9	1771.7	1768.7
Хартије од вредности —	15.4	11.7	16.9	55.4	55.4
Ранији аванси држави	1808.6	1715.5	1686.6	1691.6	1691.8
Привремени аванси Глав. Држ. Благајни — — —	600.0	600.0	600.0	600.0	600.0
Вредности рез. фонда —	58.0	54.9	106.4	125.6	125.6
Вредности ост. фондова	7.9	11.7	12.0	13.2	13.2
Непокретности, завод за шраду новч. и намештај	154.1	153.7	153.5	157.6	157.7
Разна актива — — — —	21.6	115.1	276.4	407.6	409.1
П А С И В А					
Капитал — — — — —	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0
Резервни фонд — — —	73.8	84.3	112.4	133.3	133.3
Остали фондови — — —	8.6	13.7	20.5	22.9	22.9
Новчанице у оптицају —	4772.7	4327.1	4383.9	4424.4	4414.7
Обавезе по виђењу:					
потраживање Државе —	13.5	7.3	6.9	1.1	2.5
жирос-рачуни — — —	384.7	474.4	531.9	733.8	713.6
разни рачуни — — —	299.6	549.2	327.0	625.5	688.4
Укупно —	697.8	1031.0	865.8	1360.5	1404.5
Обавезе са роком — —	1459.4	1106.3	952.9	273.6	249.0
Разна пасива — — — —	40.3	222.9	316.4	279.9	306.5
Оптицај и обав. по виђ.	5470.5	5358.2	5249.8	5784.9	5819.2
Укуп. подл. + 28.5% прим	—	—	—	1771.7	1769.7
Злато + 28.5% прим —	—	—	—	1627.9	1627.9
укупно покриће — —	—	—	—	3062%	3041%
покриће у злату — —	—	—	—	2814%	2797%

Обавезе са роком опале су за 24.6 на 249.05 miliona a razna pasiva povećana je za 26.6 na 306.5 miliona.

Opticaј novčanica je smanjen ove nedelje za 9.7 miliona na 4.414.7 miliona; tome na suprot su povećane obaveze po viđenju zajedno sa opticaјem za 34.3 miliona na 5.819.3 miliona dinara. Ukupno pokriće je 30.41% a samo u zlatu 27.97%.

Beogradska berza

Poslednje se nedelje održava mrtvilo na našim efektnim berzama. To bi bilo sasvim u saglasnosti sa godišnjim vremenom. Vrhunac leta je kraj jula, veliki je broj sveta na odmoru i manji obrti bi bili sasvim u redu. Ali postoji drugo jedno pitanje, o kome se živo diskutuje med berzijancima i onima koji trguju sa hartijama od vrednosti. Radi boljeg razumevanja tog pitanja treba da istaknemo pre svega dve notorne činjenice, odnosno dve cifre: kurs rente Ratne štete (a u paritetu to важи i za sve ostale državne papire) bio je pred formiranje današnje vlade 356—357, pa je po tom skočio na

375 i održava se na oko 370. Nastalo je pitanje koji od ova dva kursa odgovara više prilikama na našem efektnom tržištu. Naravno to pitanje može da postane samo pod uslovom, a nisu nastupile nikakve bitne promene između kraja juna i danas u uslovima za razviće kurseva naših državnih hartija od vrednosti. Takvih promena nije bilo. Došla je nova vlada, ali ona ne bi trebala da znači nikakvu promenu sa gledišta državnih hartija od vrednosti, jer su i ranije vlade često očajničkim naporom podržavale kurseve državnih hartija od vrednosti. Може се рећи да се за kurseve naših državnih hartija ne može niшта više да учини, no što je činjeno pred kraj 1932 godine. Čitav niz mera preduziman je sukcesivno u interesu kurseva, mera, od kojih se izvesne sa gledišta zdrave politike na tržištu hartija od vrednosti ne mogu ni da odobre. Prema tome poslednja vlada nije mogla doneti programatski niшта što bi moglo да се shvati kao jedna nova do sada neprimenjena podrška kurseva.

Naravno да сама промена владе може да утиче на промену kurseva prema tome да li она kod kapitalista uživa веће или мање поверење. Ali то важи само за prilike на efektnom tržištu kakve kod нас не postoje; то важи за prilike kad država не врши ovako raznovrsne i efikasne intervencije u korist kurseva. Kod ovako aktivne intervencionističke politike promena vlade kao takve не може imati dejstvo на kurseve, jer je psihološki momenat mnogo slabiji od finansijskog, kojim се služi naša država već tri godine.

Ali ipak postoji činjenica да су kursevi skočili dolaskom današnje vlade. То је било чисто psihološki; očigledno је да су то berzijanci iskoristili за jednu novu hosu kao što су то radili lanjske godine u jesen u mnogo većem obimu prilikom dolaska vlade g. Jevtića. Ali psihološki momenti не deјstvujу nikada trajno, sami hosisti koji obično tom prilikom prodaju à decouvert postaju besisti.

Sletstveno među berzijancima се diskutuje, да li су današnji kursevi realni или će oni да се врате на nivo od pre mesec dana, koji су smatrani u najmanju ruku за normalne, i ako је било mnogo berzijanaca koji су smatrali да će kursevi ići još niže i да će се тек oko 340, može biti, izvršiti prirodna stabilizacija kurseva rente Ratne štete i paritetno ostalih papira.

Većina berzijanaca stoji на gledištu, да će pre а после morati да се izgubi ova dopunska hosa poslednjeg mesec dana i да će kursevi да се врате ipak на nivo od polovine juna.

Šто то gledište не dolazi do izražaja ima се pripisati okolnosti да nisu samo berzijanci merodavni за kurseve, već postoji i druga tražnja, tražnja koja је за poslednje tri godine uvek bila pretežnija od privatne tražnje. Prema tome može се reći да postoji izvesna disonanca između kurseva koji се danas praktikuju i onih koje berzijanci smatraju за realne.

Ovo naše izvođenje o gledanju berzijanaca на budućnost kurseva hartija od vrednosti nije produkt nikakve fantazije, nije prazan razgovor, nije rekla kazala; ono ima svog konkretnog izraza на samoj berzi. Poslednji sastanak ove izveštajne nedelje bio је karakteriziran činjenicom да су kursevi за oktobar bili u glavnome равни kursevima за prompt robu, а delimično čak i niži. U početku berzanskog sastanka od četvrtka rađena је prompt Ratna šteta по 371.— а nuđen је oktobar по 370.50. Pod pritiskom terminske ponude počeo је да popušta i kurs prompt robe i vršen је sastanak са 370. Може се reći да је ostala slabija tendencija u terminu no kod prompta. U toј slabosti termina за oktobar огледа се pesimističko gledanje berzijanaca на današnje kurseve.

U ostalom berzijanci не smatraju да bi kurs Ratne štete od 350.— bio nizak.

Na berzi ima još uvek доста kapitala, ali s obzirom на međunarodnu situaciju i на izvesne prilike u zemlji не želi да се ангажује u hartije od vrednosti, već bi radije ušao u repor.

Tog kapitala ima toliko mnogo, da bi se milioni mogli da plasiraju za kratko vreme ali je repor toliko mali, da nemaju nikakvog računa. Repor se hvata ispod 6%, pošto on odgovara danas u najboljem slučaju ukamaćenju rente Ratne štete, minus troškovi oko transakcije na berzi i manipulacije sa berzanskim zaključcima.

Sletstveno u interesu stabilnosti kurseva hartija od vrednosti poželjno je da se postepeno spuste isti na prirodni nivo.

Ove nedelje imali smo na pojedinim sastancima na Beogradskoj berzi sledeće srednje dnevne kurseve:

	19 VII	22 VII	23 VII	24 VII	25 VII
7% Investic. zajam	80.50	80.875	80.50	80.875	80.75
6% Begluci, prompt	65.825	65.80	65.50	64.375	65.25
6% Begluci, termin	—	—	—	—	—
4% Agrarci	46.875	—	46.50	46.625	46.75
7% Bler	68.—	68.375	68.50	69.125	69.50
8% Bler	—	—	—	—	—
7% Seligman	—	—	74.—	—	—
Ratna šteta, prompt.	371.75	371.—	—	370.75	370.25
Ratna šteta, termin	371.25	—	—	—	370.50
Narodna banka	5780.—	5850.—	—	—	5800.—
Agrarna banka	—	229.50	229.50	229.—	—
7% Stabilizacioni zajam	—	—	—	83.—	83.—

Za mrtvilo na našim berzama tipično je i srozavanje obrta. Ove nedelje iznosi 3.88 miliona, prema 4.8 miliona u prošloj nedelji, 6.5 miliona u prethodnoj i 11.6 miliona u ranijoj nedelji. Najviše je ove nedelje trgovano u Ratnoj šteti, za 1.6 miliona, od čega 330 hiljada u terminima. U ostalim papirima obrti su veoma slabi, kao što to vidimo iz donjeg upoređenja; izuzetak je 7% Bler, gde je obrt bio 624 hiljade dinara, za jednu ruku.

	u hilj. dinara
7% investicioni zajam	231
6% Begluci, prompt.	781
6% Begluci, termin	—
4% Agrarci	54
8% Bler	—
7% Bler	624
7% Seligman	32
Ratna šteta, prompt.	1.300
Ratna šteta, termin	332
Narodna banka	115
Agrarna banka	112
7% Stabilizacioni zajam	304
	3.885

Obračunski kurs za naše dolarske papire bio je ove nedelje sledeći: za jedan dolar plaćalo se na dan:

19 VII	43.2282 dinara
22 VII	43.2282 „
23 VII	43.3531 „
24 VII	43.4246 „
25 VII	43.5137 „

Na pariskoj berzi pokazuju kursevi naših papira relativno velike varijacije, ali je tendencija u glavnome povoljna. 5% Funding obveznice porasle su od 106.50 na 110.— okruglo. 7% Stabilizacioni zajam notira 236.— do 237.— a i naši predratni papiri pokazuju krajem nedelje bolje kurseve:

	16 VII.	17 VII.	18 VII.	19 VII.	22 VII.
4% 1895 г.	161.—	159.—	164.—	163.—	162.—
5% 1902 г.	151.—	155.—	162.—	158.—	—
4 1/2% 1906 г.	—	—	148.—	—	148.—
4 1/2% 1909 г.	130.50	132.—	139.—	139.—	137.—
5% 1913 г.	150.—	155.—	158.—	163.—	—
4 1/2% 1910 г.	142.—	—	142.—	—	—
4 1/2% 1911 г.	140.—	140.—	—	—	—
7% 1931 г.	236.—	237.—	237.—	237.—	236.—
5% Фундинг 1933	106.50	107.50	108.—	110.—	109.50

Na njujorškoj berzi imaju naši dolarski papiri takođe nešto čvršću tendenciju, naročito 7% Seligman:

на дан	7% Блер	8% Блер	7% Селигман
29 јануара	31.—32 7/8	34.—35.—	27 1/8—35.—
26 фебруара	37.—38.—	37.—38 1/8	41.—тражиња
23 марта	28 1/2—30 3/4	30 3/8—33 1/2	34.—45 1/2
27 априла	32.—33.—	32.—35.—	33.—35.—
3 маја	28.—30.—	28.—30.—	30.—32 1/2
8 маја	29.50—30.25	30.—31.—	29.—тражиња
15 маја	29.—30.75	30 1/8—31 3/8	29.50
21 маја	29 3/4—31 1/2	30 1/4—31.—	29.—
19 јуна	29.—29.50	29.—29.50	30.—31.—
25 јуна	28 1/2—29 7/8	28 1/2—30.—	30 1/2—37 7/8
3 јула	28 1/2—29 1/4	29 1/8—30.—	30 1/2—37 7/8
10 јула	28 1/2—29 1/4	29 1/2—29 1/2	32.—37 7/8
17 јула	29 1/8—29 3/4	29 1/2—30 1/2	32 1/2—38.—
24 јула	29.—29 1/2	29 1/2—31.—	38.— novac

*

Na međunarodnom deviznom tržištu imali smo ove nedelje opet velika uzbuđenja i znatne fluktuacije kurseva deviza. Na prvom mestu se nalazila italijanska lira (vidi zaseban napis), zatim holandska forinta pa čak i čehoslovačka kruna. Na cirkulirajućoj berzi popustio je kurs holandske forinte od 208.50 (18 o. m.) na 206.80 (25 o. m.); međunarodna devizna spekulacija, koja je u poslednje vreme pretrpela velike gubitke kod ataka na francuski i švajcarski franak, okomila se ove nedelje na Holandiju. Tamo je pitanje devalvacije veoma aktuelno (kao u ostalom u svim malim državama zlatnog bloka) i predstavlja prvoklasan politički problem. Holandska vlada se doduše izjasnila za paritet i zlatni standard, ali se danas još ne može znati, da li će ostati na tome.

Čehoslovačka kruna popustila je na cirkulirajućoj berzi ove nedelje od 12.78 na 12.68, a potom se njen kurs opet popravio na 12.715. I ovde treba razloge depresijacije tražiti u vestima o nameravanoj novoj devalvaciji češke krune.

Dolar, funta i francuski franak bili su na cirkulirajućoj berzi nešto čvršći, kao što to vidimo iz donjeg upoređenja kurseva deviza:

	31-I	30-V	26-VI	18-VII	25-VII
Амстердам	209.10	209.30	207.80	208.50	206.80
Лондон	15.16	15.21	15.09	15.11	15.20
Милано	26.38	25.457	25.275	25.18	25.10
Њујорк	311 1/3	306.625	305 1/8	304 5/8	306 5/8
Берлин	124.05	124.60	123.10	123.15	123.20
Париз	20.38	20.3774	20.235	20.23	20.26
Праг	12.97	12.875	12.78	12.73	12.715
Београд	7.02	7.02	7.00	7.00	7.00

Na beogradskoj deviznoj berzi obrt je iznosio ove nedelje 10.2 miliona prema 10.3 miliona u prošloj i 8.6 miliona u prethodnoj nedelji. Kao uobičajeno, imamo najveće poslove u devizi Beč i London — u privatnim klirinзима — i to u šilinzima za 3.9 miliona a u funtama za 3.3 miliona. Sa Peštom obrt je bio 1.8 miliona, u grčkim bonovima 210 hiljada, u devizi Njujork 630 hiljada, Paris 300 hiljada, Cirihi 63 hiljade itd.

U čekovima na Milano odnosno u lirama nije bilo ovih dana obrtnog posla.

U privatnim klirinзима imali smo na pojedinim berzanskim sastancima sledeće kurseve:

	Bonovi	Grčke	London	Beč	Pešta	Madrid	banke
19 VII	233.83	878.—	—	—	600.—	32.—	—
22 VII	234.12	880.—	—	—	600.—	32.95	—

23 VII	235.12	881.80	—	600.—	tražnja 32.50
24 VII	236.—	882.—	—	600.—	tražnja 33.50
25 VII	235.50	880.—	—	600.—	35.—

Kurs deviza Beč i London su u prvoj polovini nedelje malo porasli, a zatim opet popuštaju; Pešta je bez kurseva a Madrid stalno u ponudi. Bonovi Grčke banke idu po 33.50 do 35.—; uvek još preovlađuje tražnja, što je i razlog da je kurs bonova prema prošloj nedelji porastao od 31.— na 35.—.

Privatno devizno tržište kod nas bilo je mirno. Obim poslova je veoma mali. Kursevi deviza se obračunavaju na bazi švajcarskog franka od 15.45 do 15.50, već skoro dva meseca nepromenjeno. Italijanska lira je popustila na 3.90 ponuda bez posla, pošto je niko neće da kupuje. Dolar je ostao nepromenjen na 47.50 do 48.—, francuski franak notira 312 do 314.50, nemačka marka 18.50 do 19.— itd.

ЗАГРЕБАЧКА БЕРЗА

Новчано тржиште. Од водећих завода који су под заштитом, Уредбу мин. трговине нису још добили у Љубљани Љубљанска кредитна банка, Задружна господарска банка и Месна хранилница, а у Београду Јадранско-подунавска банка. Преглед је већ извршен, посебна комисија дала је своју сагласност и само још недостају потписи појединих министара. Тиме ће сви заводи који су под заштитом имати своју Уредбу. Питање је, међутим, да ли је проблем сређивања прилика нашега новчарства решен. Изгледа да није, јер се самим одлагањима плаћања не решавају крупни проблеми.

Девизно тржиште. Влада извесна нервоза у погледу курса талијанске лире. Смањење покрића на испод 40% схваћа се као први корак у процесу девалвације лире. А такву ситуацију тешко да ће Италија моћи избећи. Поготово, што се спрема на поход у Абисинију, а за то треба и набавка на страни које мора плаћати златом, уколико нема страних девиза.

Девалвацијом лире биће погођен и наш извоз у Италију. Наши извозници потражују већ преко 60 милиона динара и морају чекати на исплату и преко месец дана. Питање је ко ће да сноси физик пада курса лире. По свему изгледа наши извозници, а то би за појединце био јак ударац. Нарочито за дрвну индустрију, која и онако ради са тешкоћама. Биће потребно да се платежни промет са Италијом регулише на истој бази, како је регулисан онај са Аустријом, јер онда нема салда ни потраживања а по томе ни опасности штете од пада курса.

Ефекти. Нема нарочитих појава. Промет је веома чедан, а курсеви не показују веће промене. Инвестициони зајам новац 80, роба 81. Аграрци новац 45 а роба 45.50. Беглуци закључак по 63.25. Блер 8% закључак по 79. Код 7% закључак 68.50 и 69. Селигман новац 73 а роба 76. Стабилизациони зајам без интереса.

Ратна штета промт по 368. Закључци код термина од 368 до 370.

Аграрна банка новац 228 без робе. Код других дионица Исис у наглom скоку. Новац 40 а роба 50. Пораст од преко 100% има се приписати потражњи са стране београдских интересената који су добили мајоритет у предузећу.

Шећерана Осијек роба 130 а Трбовље роба 100.

РОБНО ТРЖИШТЕ

Сировине

Поправљање цена на светском тржишту сировина наставило се и у прошлој недељи. Овога пута највећи пораст забележили су метали. Највише су порасли олово и калај. Лагери последњег толико су се исцрпили да картел поми-

шља на повећање квоте производње. Цена бакру поправила се због тога што су претставници америчких произвођача, на седници картела у Лондону, изјавили, да ће се убудуће придржавати одређене извозне квоте и утврђене цене. Текстилије су биле непромењене. Каучук је опет пустио на 5³/₄ пенса за либру.

Пшеница

На ротердамском тржишту пшенице, после вишенедељне лабаве тенденције, цене су почетком ове недеље нагло скочиле. Од понедеоника до среде јулски курс се попео са 3.70 на 4.12¹/₂ хол. фор., а септембарски са 3.50 на 3.95. У четвртак је већ наступило попуштање и јулски курс је сипао на 4.—, а септембарски на 3.75 хол. фор. за квинтал. Упркос томе што се као разлог овоме скоку наводе вести о великој суши у Аргентини и страдању пшенице од рђе у С. А. Д. по среди је један спекулативни маневар какви се обично дешавају у овом прелазном времену. Вероватно да су овога пута спекулацију водили трговци, који су у току прошле кампање, очекујући хосу услед рђаве жетве, нагомилали веће лагере којих треба сада да се ослободе. Веће понуде са њихове стране претпрошле недеље срозале су цену на 3.50 хол. фор. У опасности да претрпе осетније губитке они су се овога пута послужили старим опробаним сретством, да помоћу лансирања вести створе повољнији штимунг за дебарасирање лагера. Ово потврђује и непромењено стање на чикашком тржишту на коме пшеница нотира промт 84 центи за бушел, а септембарски термин 86.

На домаћем тржишту чема скоро никаквих послова. Понуда је врло ограничена, а тражња постоји како од стране трговаца тако и од стране млинова. То чини да се цене на нивоу декретираних одржавају и без интервенције Призада, који је до сада за август купио око 1000 вагона.

На тржишту се, ван берзе, остварују све цене: Обреновац 120 дин., Панчево 123, Бегеј и Тиса 125—126.

Кукуруз

На светском тржишту кукуруза прилике су непромењене. Аргентина успева да свој извоз нормално одржава ма да у нешто мањем обиму пошто земље увознице, услед зелене хране и недостатка девиза, теже да што више ограниче увоз. Због огромног аргентинског извозног вишка, који одговара једногодишњој светској увозној потреби, врло су неповољни изгледи за пласман вишкова подунавских земаља.

У Ротердаму кукуруз нотира 2.65 хол. фор. за квинтал, а у Чикагу 84¹/₂ центи за бушел.

Домаће тржиште је у знаку отсуства пословања. Нити има довоза ни извоза, а залихе се налазе у чврстим рукама. Шлеповска роба номинално нотира 76 дин.

Стока

На бечком тржишту ситуација у овој недељи остала је непромењена. Свиње су нотирале 1.20—1.28 шил., док су говеда попустила за 3 гроша. Нотирале су ове цене: слабија роба 0.80—1, средња 1—1.10, екстра 1.10—1.25 шил.

Прашко тржиште свиња мало се поправило и цене су нотирале 5.90—6.40 кр.

На талијанском тржишту цене су остале непромењене, али је довоз из наше земље услед пада лире, скоро сасвим престао. Извозници страхују од новог падања курса.

На тржишту у земљи ситуација је непромењена. Претпоставља се да ће услед суше цена говеда морати да падне, јер ће произвођачи бити принуђени да продаду већи број говеда. Цене свиња товљених крећу се између 6 и 6.75 дин., а полутовљене се могу добити и испод 6 дин. Није искључено да ће се цена свиња, услед суше, знатно поправити, јер ће се број дебелих свиња морати знатно да редуцира.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Основана 1862 год. (ПРЕЂЕ УПРАВА ФОНДОВА) Основана 1862 год.

ЦЕНТРАЛА У БЕОГРАДУ

ГЛАВНЕ ФИЛИЈАЛЕ:

Загреб, Љубљана, Цетиње,
Сарајево, Сплит, Скопље,
Ниш, Нови Сад

АГЕНЦИЈЕ:

Крагујевац, Ваљево, Чачак,
Земун, Петровград, Битољ,
Пријеполје и Бања Лука

ГЛАВНИ ПОСЛОВИ БАНЧИНИ:

Рукује свима државним и јавним фондовима: пупилним, депозитним и црквеним капиталима, манастирским, општинским и задужбинским новцем и т. д. — Емитује обвезнице и заложнице. — Прима улоге на штедњу. — Одобрава зајмове на непокретности, а општинама и самоуправним телима на прирез и приход. — Финансира водне задруге. — Есконтује менице новчаних завода. — Ломбардује државне хартије од вредности, акције Народне Банке и Привилеговане Аграрне Банке и благајничке записе Министарства финансија. — Есконтује наредне купоне са својих заложница доларске емисије (Селигман), које су нострификоване у Краљевини.

За све банчине обавезе јамчи држава.

За сва обавештења обратити се на адресу:

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА — БЕОГРАД
или њеним филијалама.